

The background of the entire image is a gradient transitioning from a deep red at the top to a vibrant blue at the bottom. A gecko is positioned diagonally across the frame, its body following the path of the gradient. The gecko's skin is detailed with a pattern of small, light-colored spots and lines. It is resting on a surface with a dark, intricate floral or geometric pattern. The text is overlaid on this scene in a clean, white, sans-serif font.

LEILA SLIMANI

— WSOY —

KANNAN TULTA MUKANANI

SUOMENTANUT Lotta Toivanen

Leïla Slimani

KANNAN TULTA
MUKANANI

Toisten maa 3

SUOMENTANUT LOTTA TOIVANEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

F I L I

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan kääntämistä.
Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta tuesta.

Lainauksen Edmond Rostandin näytelmästä *Cyrano de Bergerac* sivulla 343
on suomentanut Pekka Lintu.

Muut lainaukset on suomentanut Lotta Toivanen.

Ensimmäinen painos

Ranskankielinen alkuteos

J'emporterai le feu

© Éditions Gallimard, 2025

Suomennettu Marokon ranskasta.

Suomennettu laitos © Lotta Toivanen ja WSOY 2026

ISBN 978-951-0-45603-3

Werner Söderström Osakeyhtiö

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Sisarilleni Maylle ja Hindille, klaanille.

Hakimalle, ystävistä parhaalle.

#Horslatoi-liikkeen aktiiveille.

*Jos talosi olisi tulessa, mitä ottaisit mukaasi?
– Ottaisin mukaani tulen.*

JEAN COCTEAU

*Joka luulee, että meissä soi syntyperän kaipuu, erehtyy,
sillä syntyperä on menetetty; joka hylkää syntyperänsä,
karkotetaan, poistetaan väestörekisteristä, listalta. Meillä
ei ole oikeuksia, ei asemaa, ei muistoja.
Ja jos suuntaamme takaisin lähtöpaikkaan,
emme voi käyttää mitään palata-verbin muotoa.
Palata ei voi [...]. Joka Etelästä lähtee,
muuttuu sen petturiksi.*

ERRI DE LUCA

TEOKSESSA GIUSEPPE CACCAVALE, FRESQUES / AFFRESCHI

HENKILÖLUETTELO

Mathilde Belhaj (s. 1926 Ranskassa) tapasi Amine Belhajin vuonna 1944, kun Amine oli komennuksella Mathilden kotikylässä. Naimisiin pari meni vuonna 1945 Ranskassa, ja vuotta myöhemmin Mathilde lähti miehen luo Meknèsiin Marokkoon. He asettuivat asumaan maatilalle ja saivat kaksi lasta, Aïchan ja Selimin. Amine uurasti, jotta maatala kasvaisi tuottavaksi, ja Mathilde perusti sairastuvan, jossa hoiti lähiseudun asukkaita. Mathilde oppi heti Marokkoon saavuttuaan arabiaa ja berberiä ja kiintyi maahan, vaikka kohtasi vaikeuksia ja kritisoi tiettyjä kulttuuripiirteitä kuten naisten asemaa marokkolaisessa yhteiskunnassa.

Amine Belhaj (s. 1917) Hänen isänsä Kadour toimi siirtomaa-armeijassa tulkkina. Äidin nimi oli Mouilala. Amine peri Kadourin maat, mutta päätti toisen maailmansodan alkaessa värväytyä marokkolaisrykmenttiin. Hän joutui adjutanttinsa Mouradin kanssa Saksassa vankileirille, mutta pääsi pakenemaan. Vuonna 1944 Amine tapasi Mathilden, ja vuonna 1945 heidät vihittiin kirkossa Elsassissa. Marokon 1950-luvun kuohujen keskellä Amine omistautui maatilalleen ja nosti sen kukoistukseen. Hän opiskeli intohimoisesti agronomiaa ja ajanmukaisia viljelytekniikoita ja jalosti uusia sitrus- ja oliivipuulajikkeita. Monen vaikean vuoden jälkeen Amine vihdoin menestyi ja pääsi Meknèsin porvarispiireihin aloitettuaan yhteistyön unkarilaisen lääkärin Dragan Palosin kanssa.

Aïcha Belhaj (s. 1947) Mathilden ja Aminen tytär. Hän kävi nunnien ylläpitämää koulua ja oli erinomainen oppilas. Hän lähti 1960-luvun lopulla Strasbourgiin opiskelemaan lääketiedettä, palasi 1970-luvun alussa Marokkoon, Rabatiin, jossa erikoistui gynekologiaan. Hän avioitui loistavan taloustieteilijän ja merkittävän virkamiehen Mehdi Daoudin kanssa.

Selim Belhaj (s. 1951) Mathilden ja Aminen poika. Äitinsä hemmottelema. Ehti käydä koulunsa siirtomaa-aikana. Kesällä 1968 Selim liittyi Essaouiran kaupungin hippikommuuniin, asui jonkin aikaa Ibizaalla ja muutti sitten New Yorkiin, jossa työskenteli valokuvaajana.

Selma Belhaj (s. 1937) Aminen, Omarin ja Jalilin säteilevän kaunis sisar ja Mouilala-äidin silmäterä. Veljet vartioivat häntä tiukasti. Koulussa Selma oli tunneilta pinnaileva, levoton oppilas. Vuonna 1955 hän tapasi nuoren lentäjän Alain Crozièresin ja huomasi pian olevansa raskaana. Välttyäkseen skandaalilta Amine määräsi entisen adjutanttinsa Mouradin avioon Selman kanssa. Tytär Sabah syntyi vuonna 1956. Selmalla oli 1960-luvun lopulla rakkaussuhde veljenpoikansa Selimin kanssa. Aviomies Mourad menehtyi tapaturmaisesti, minkä jälkeen Selma muutti Rabatiin.

Mehdi Daoud (s. 1945 Fèsissä) Vähävaraisten Mohamed ja Farida Daoudin poika. Isä työskenteli ranskalaisten palveluksessa, äiti oli väkivaltainen ja morfiiniriippuvainen. Mehdi oli koulussa mallioppilas ja suoritti valtiontalouden tarkastajan kokeen erinomaisin arvosanoin. Hän hylkäsi lapsuuden perheensä ja muutti Rabatiin. Nuorena vasemmistoaktivistina häntä kutsuttiin lempinimellä Karl Marx, 1970-luvun alussa hän otti vastaan viran elinkeinoministeriössä. Vuonna 1972 hän avioitui Aïcha Belhajn kanssa.

Mia Daoud (s. 1974) Mehdin ja Aïchan esikoistytär.

PROLOGI

ERÄÄNÄ MARRASKUUN 2021 yönä minulta katosi maku- ja hajuaiisti. Sängyssäni nukkui nainen. Nuolaisin hänen olkapäätänsä, nuuhkin kaulaa ja painoin kasvoni hävyille. Hän ei maistunut miltään. Hän alkoi liikehtiä. Rutisti minua, halusi rakastella, mutta minä olin kauhuissani. Käänsin hänelle selkäni. Suljin silmät ja vedin lakanan kasvoille. Lakana ei tuoksunut miltään.

Minulle nousi kuume. Tärisin sängyssä kuin malariapotilas, eikä mikään saanut minua lämpenemään. Vedin päälleni täkkejä ja peittoja, mutta hampaat vain kalisivat. Viruin vuoteessa päiväkausia, yksin kotona. Kukaan ei käynyt tervehtimässä, enkä minä vastannut puhelimeen. Ne harvat, jotka soittivat, olettivat kai että kirjoitin. Minulla oli kova yskä, ja yhtenä yönä luulin kuolevani. Henki ei kulkenut, ja kolmelta aamulla harkitsin soittavani ambulanssin. Häpeä esti minua soittamasta. Häpeä siitä, että joutuisin avaamaan oven ensihoitajille nuhruisessa pyjamassa ja päästämään heidät tunkaiseen ja siivottomaan kotiini. En kuollut, ja kuume laski. Vastasin viestejä jättäneille. Kustantajalleni. Äidilleni. »Mikä häränä?» he kysyivät. Ei mikään, minä sanoin. Väsyttää, siinä kaikki. Väsyttää.

Seuraavina päivinä yritin jatkaa työntekoa. Heräsin varhain aamulla ja istuin pöydän ääreen. Odotin. Saatoin istua

tuntikausia toimeettomana, edessäni avoin Word-tiedosto. En kyennyt keskittymään romaaniini. Välillä vedin henkeä, läpsäytin itseäni poskelle ja yritin uppoutua tarinaan. Mutta pian mieleni harhaili ja ajatukseni hajosivat. Liu'uin kuvasta toiseen, aivoni tuottivat muodottomia ajatuksia, jotka poksahtelivat kuin saippuakuplat. En kyennyt kokoamaan ajatuksiani, tai oikeastaan minulla ei edes ollut niitä. Luin samat muistiinpanot moneen kertaan, mutta niistä ei jäänyt mitään mieleen, oli kuin ne olisi kirjoitettu vieraalla kielellä, jonka kirjaimet tunnistin mutta sanoja en. Olin eksyksissä, hämentynyt.

Minulla on tapana laatia listoja, mutta tuolloin listamisesta tuli todellinen pakkomielle. Kirjasin tekemättömiä asioita isokokoiseen muistivihkoon. Yritin selkeyttää ajatuksiani, helpottaa oloani, mutta lopputulos oli päinvastainen. Tuijotin listaa ja purskahdin itkuun. En tiennyt, mistä aloitaisin, minkä kirjan lukisin, minkä luvun kirjoittaisin, mietin pesisinkö pyykkiä vai siivoaisinko. En kyennyt päätöksentekoon, makasin vain päivät pitkät likaisissa lakanoissa. Lakasin käymästä kaupassa, koska jäykistyin joka ikisellä hyllyllä, en osannut valita. Tunsin hukkuvani. Välillä havahduin siihen, että kokonainen päivä oli kulunut, mutta minä en ollut kyennyt riisuutumaan ja käymään suihkussa.

Kaikki tuntui ylitsepääsemättömältä. Katselin televisiosarjoja tuntikausia ikkunaluukut ja puhelin suljettuina. Juonella ei ollut väliä, hahmotin siitä vain murusia. Sarjat tarjosivat ajankulua ja käänsivät ajatukset pois ahdistuksesta. Saatoin kääriä jointin keskellä päivää, seisoin keittiössä ja söin mauttomia ruokia, joihin lisäsin sinappia ja tabascoa.

Suussa tuntui koko ajan metallinen maku, siitä tuli mieleeni joidenkin naisten vagina. Naisten, joiden nimet ja kasvot olin unohtanut. Nukuin mutta uneni ei ollut entisellään. Olin samaan aikaan turta ja levoton, aivan kuin olisin polttanut oopiumia, ja joka päivä heräsin entistä uupuneempana.

Vältin menemästä ulos. Mutta en voinut estää ihmisiä huolestumasta. En vastannut viesteihin, joita he sinnikkäästi lähettivät. Jouluna annoin periksi. Päivällinen Inès-sisareni luona oli yhtä piinaa. Yritin olla hyväntuulinen. Join sampanjaa ja hetken aikaa viihdyinkin siellä, katsoin kun lapset availivat paketteja pienin kätösin ja hihkuivat, kun niistä paljastui nukke tai kuorma-auto. Sitten tunsin taas katoavani. Tuntui kuin krokotiili olisi vetänyt minut lammen pohjaan, raadellut ja jättänyt mutaan mätänemään. En kyennyt seuraamaan keskustelua, reagoin muiden kommentteihin viiveellä, ja kun minulle esitettiin kysymyksiä, hymyilin kuin idiootti. Sellaista varmaan on, kun ihminen on ikivanha. Teidät pannaan nojatuoliin olohuoneen nurkkaan, juhlat jatkuvat, ihmiset nauravat ja kinastelevat, ja aika ajoin joku käy pyyhkimässä kuolan suupielestänne. Sinua väsyttää, äiti sanoi. Sinua väsyttää, siinä kaikki.

Pysyttelin sisällä. Ulkomaailma lakkasi olemasta. Tunne ei ollut minulle uusi. Usein romaania kirjoittaessani eristäydyn kotiin tai taloon maaseudulle ja menetän ajantajun. Nyt en kirjoittanut. En löytänyt oikeita sanoja. Olin aivan jäissä paperiarkin äärellä. Olin aiemminkin kokenut tyhjän sivun kammaa, inspiraation puutetta, olin saanut raivon ja epätoivon puuskia. Mutta tämä kerta oli erilainen. Päässäni pyöri sanoja, kykenin ajattelemaan ja valitsemaan niitä, mutta en

pystynyt kirjoittamaan tai lausumaan niitä. Eräänä yönä hätkähdin hereille. Olin keksinyt idean romaaniini. Otin yöpöydältä paperin ja kynän ja hahmottelin kohtauksen. Mehdi vankilassa ja suklaalevy. Kun seuraavana aamuna heräsin, haaskelin muistiinpanojani. Paperiarkki löytyi sängyn jalkopäästä. Katsoin sitä: tuherruksissani ei ollut järjen häivää. Paperissa oli pelkkiä viivoja, joista ei muodostunut edes kirjaimia. Purskahdin nauruun. Olin tulossa hulluksi.

Maaliskuussa 2022 soitin lääkärille. Puhelimeen vastasi sihteeri, joka pureskeli ruokaa puhuessaan. Hän ehdotti vastaanottoajankohtia, kellonaikoja, ja minä hätäännyin. En ymmärtänyt mitä hän sanoi, pyysin toistamaan. Otsaleni nousi hiki, tuntui siltä että hän näki minut ja naureskeli minulle. Löin luurin kiinni. Yritin vielä pari kertaa, sitten varasin netistä ajan yleislääkärille kotini läheltä. Vastaanotto oli toisessa kerroksessa rue d'Amsterdamilla. Olin kirjoittanut ovikoodin kämmeneeni ja tuijotin sitä koko menomatkan. Millään muulla ei ollut väliä. Nousin portaat ja avasin raollaan olevan oven. Odotushuoneessa istui kolme ihmistä maski naamalla. Istuuduin seinustalle WC:n oikealle puolelle. Minua vastapäätä istui nainen, joka tuijotti kauniilla silmillään tupakan vaaroista kertovaa julistetta. Olisi tehnyt mieli riisua hänen maskinsa ja katsoa miltä hän näytti. Kun ihmisiä katsoo pitkään, huomaa, että he ovat oletettua rumempia. Kauniisiin silmiin ei ole luottamista.

Vastaanottohuoneesta astui ulos sataviisikymmentäsenttinen nainen, joka piteli lääkemääräystä rintaansa vasten. Joku sanoi nimeni. »Mia Daoud?» Käytävää pitkin minua

kohti tuli pitkä mies. Hän viittasi minut mukaansa, ja katselin hänen jyrkää selkäänsä ja harmahtavaa työtakkiaan ahdistuneena. Äiti ei olisi ikinä pitänyt tuollaista takkia, taskukin repsotti. Lääkäri kehotti minua istuutumaan ja asetui itse työpöydän taakse. Hän silmäili minua vaivihkaa, ja kuvittelin, että jokin olemuksessani häiritsi häntä. Hän kirjasi syntymäaikani ja osoitteeni ja kysyi ammattiani.

Kirjailija.

Hän nosti katseensa tietokoneruudulta.

»Niinkö, mietinkin, että nimenne tuntui tutulta. Ettekös te voittanut jonkun palkinnon?»

Nyökkäsin. Minua hikoilutti toppatakissani, mutta en halunnut riisua sitä.

»Miten voin olla avuksi?»

Yritin kertoa. Toistelin sanaa väsymys. Kuvailin itkukohauksia kaupassa ja kotitalon ovikoodin unohdusta. Hän ei vaikuttanut huolestuneelta. Hän oli niitä ihmisiä, jotka ajattelevat, että kaikki taiteilijat ovat vähän sekopäisiä.

»Te olette masentunut.»

En aikonut väittää vastaan. Olin toki masentunut mutta en niin pahasti, että olisin sen takia menettänyt muistini ja suuntavaistoni. Hän kehotti varaamaan ajan tutulta terapeutilta.

»Hän on nopea ja tehokas. Hän saa ihmeitä aikaan.»

Terapeutti piti etävastaanottoa, ja niinpä eräänä maanantaiaamuna näin hänen kasvojensa ilmestyvän puhelimen ruudulle. Istuntoa edeltävinä tunteina olin ollut monta kertaa vähällä peruuttaa ajan. Siinä minä nyt kuitenkin

makasin, omalla sängylläni, ja tuijotin ruudulta muukalaisen kasvoja. Olin pitkään miettinyt, mitä sanoisin, mutta lopulta puhuin hyvin vähän. Kerroin uudesta romaanistani, kirjoittamisen vaikeudesta, mielestä karkaavista muistoista ja isän kuolemasta, ja terapeutti nyökytteli. »Keskeytän teidät hetkeksi.» Hän selitti jotain dissosiaatiosta ja torjunnasta. Ja vertasi minua sellaisiin marjoihin, joita joskus näkee leivosten päällä, sellaisiin pyöreisiin pieniin marjoihin, joiden nimeä en nyt saa mieleeni. Meidän oli todellakin aloitettava työskentely. Hän oli ehdoton. Varasin uuden ajan seuraavalle viikolle. Sessio piti maksaa etukäteen, sataneljäkymmentä euroa. Tein tilisiirron mutta en enää mennyt hänen etäviastaanotolleen. Asetin hänen puhelinnumeroonsa eston.

Siihen aikaan katselin sarjaa miehestä, jolla oli aivokasvain. Olin varma, että minullakin oli kasvain. Yleislääkäri oli tehnyt vakavan hoitovirheen. Terapeutti ei ollut ymmärtänyt mistään mitään. Kerroin asiasta puhelimesta Hakimille. Hän on paras ystäväni, hänelle kerron kaiken, tiesin ettei hän nauraisi. Hän antoi minulle yhden neurologianproffansa numeron Pariisin opiskeluajoiltaan. »Hän on loistava lääkäri ja erinomainen opettaja.»

Pidin neurologista oitis. Heti kun näin hänet sairaalan käytävällä, tiesin että häneen voisin luottaa. Hän katseli ympärilleen kuin markkinoilla eksynyt lapsi. Olen usein havainnut saman piirteen huippulahjakkaissa ihmisissä, joilla on veitsenterävä pää. He ovat jotenkin eksyksissä, läsnä ja silti toisaalla. Istuuduin häntä vastapäätä. Vastaanottohuoneeseen tulvi valoa ja hän katsoi minuun kiinteästi. Katse oli kaunis ja etäinen, sininen kuin taivas kotipuolessa, ja

hänestä huokui vilpittömyys ja inhimillisyys. Hän kuunteli minua tarkkaan. Ja teki muistiinpanoja mutta kohotti monta kertaa päätään nauliten siniset silmänsä omiini. Hänellä oli miellyttävä tapa viestiä, että hän oli kiinnostunut minusta. Aina välillä hän toisti lauseitteni lopun, »olen läsnä enkä silti ole», ja kommentoi sanomisiani. Hän esitti kysymyksiä.

»Käytättekö huumeita?»

Sanoin polttavani joskus kannabista. Hän ei nostanut katsettaan paperista.

»Eikö muuta?»

En halunnut sanoa totuutta. Olin tuntenut hänet vasta hetken, ja silti minua kiusasi ajatus, että hän pettyisi minuun.

»Käytin muutaman vuoden ajan kokaiinia.»

»Se tuhoaa aivosoluja. Tiesittekö sen?»

Sitten hän esitti kyselylomakkeen kysymykset. Hän tiedusteli, muistinko, mitä olin edellispäivänä syönyt, entä mitä olin katsonut televisiosta. Hän kysyi, oliko minulla puhevaikeuksia.

»Takelteletteko sanoissa? Onko oikeaa sanaa joskus vaikea löytää? Ja jos on, unohdatteko yleis- vai erisnimiä?»

Hän kuunteli sydäntäni.

Tutkimuksen aikana en voinut olla hiljaa. Pelkäsin, että hän pitäisi minua hulluna tai luulosairaana. Halusin hänen ottavan minut tosissaan. Kerroin, että äitini on lääkäri. Että ihailen lääkäriammattia ja että se on minulle tuttu.

»Tällainen on kirjailijalle aivan kauhea tilanne. Jos menevän muistini ja puhekykyni, olen mennyttä.»

Hän hymyili ja istahti takaisin työpöytänsä taakse.

»Jokin aika sitten vastaanotollani kävi lasinpuhaltaja. Hänellä oli täsmälleen samoja oireita, puhe- ja keskittymisvaikeuksia.

Hänelle olisi voinut käydä hullusti, hän olisi voinut saada käteensä kolmannen asteen palovamman tai sytyttää tuleen koko verstaan.» Lääkäri katsoi minua kauniilla sinisillä silmillään. »Oletteko kuullut puhuttavan aivosumusta?»

Pudistin päätäni. Aivosumu. Sen parempaa ilmausta en olisi osannut keksiä kuvaamaan tuntemuksiani. Viime kuukausina minusta oli usein tuntunut siltä kuin olisin kävellyt sakeassa sumussa, joka toi mieleen Rabatin usvaiset aamut, jolloin äiti sytytti autonvalot ja liikenneympyrän keskellä häälyi valkotakkisten poliisien aavemaisia siluetteja.

»Näin ensimmäiset tapaukset heinäkuussa 2020», lääkäri jatkoi. »Potilaat olivat epätoivoisia, he eivät enää tunnistanee itseään. Hoidin insinöörejä, jotka eivät enää osanneet sitoa kengännauhojaan. Poliitikkoja ja lääkäreitä, jotka häkeltyivät joka kerta kun piti tehdä päätös.» Lääkäri piirsi käsillään ympyrän. »Jokaisen ihmisen persoonana on kuin jokseenkin sopusuhtainen pallo. Näissä tapauksissa pallo räjähtää pirstaleiksi, eikä potilas pysty kokoamaan palasia, hän ikään kuin juoksee itsensä perässä, on aina myöhässä ja häkeltyy kaikissa tilanteissa.»

Neurologi otti kynän ja paperia ja kuvasi, miten koronavirus vaikutti aivoissa. Hän pyysi anteeksi vaikeita termejä ja selitti ne kansankielellä. Hän käytti kielikuvia, joiden kuulautta ja runollisuutta kuuntelin kateellisena. Koetin houkutella hänet tunteiden alueelle, ja kirjallisuuden. Hän tutki aivoja, muistia, kieltä – minun työni olennaista materiaalia. Halusin puhua Proustista ja Perecistä, ja kun puhuin heistä, hän hymyili.

»Mutta se on aivan eri asia. Aivot ovat nimittäin erittäin monimutkainen koneisto.»

Hän tiedusteli sukurasitteitani.

»Millaisia löytyy äidin puolelta?»

»Sokeutta, hulluutta, dementiaa.»

»Entä isän?»

»Syöpää.»

Siinä oli kaikki mitä osasin sanoa. Geeniperimäni oli hämärä, tuntematon. Lääkäri kirjoitti lähetteen pään PET-kuvaukseen ja kehotti olemaan kärsivällinen.

»Mitä jos olen menettänyt kaikki muistoni?»

»Muistonne ovat kyllä tallessa mutta piilossa. Kokemukseni mukaan mitä enemmän aivoja käyttää ja mitä enemmän niihin ahtaa informaatiota, sitä vaikeampi omia muistoja on tavoittaa. Tunteiden avulla niitä voi palauttaa mieleen. Esimerkiksi pelko on hyvin vahva markkeri.» Kun seisoin käytävässä, hän laski käden olalleni ja lisäsi empien: »Puhuitte äsken Proustista. Jos saan antaa yhden neuvon: koettakaa löytää oma madeleine-leivoksenne.»

”Voimmeko me rakastaa maata, joka ei rakasta meitä?”

BELHAJIN SUVUN nuorimmaiset, Aïchan ja Mehdiin
tyttäret Mia ja Inès, elävät lapsuuttaan 1980-luvun Rabatissa.

Tytöt ovat liberaalista ja varakkaasta perheestä,
mutta heidän liikkumatilansa marokkolaisessa
yhteiskunnassa on kapea. Muutto Pariisiin tarjoaa siskoksille
uusia mahdollisuuksia mutta myös juurettomuutta,
koti-ikävä ja yksinäisyyttä. Heidän on etsittävä vieraassa
maassa paikkaansa ennakoluulojen, kolonialismin
perinnön ja rasismien keskellä – ja opittava vaalimaan
sisällään kytevää tulta.

